

Public Policy News

Štvrťročník Ústavu verejnej politiky a ekonómie FSEV UK, ročník 5, číslo 2/2010, ISSN 1337-7868

V ČÍSLE

- KONFLIKT ZÁUJMOV NA SLOVENSKU 2;

- FRANK FISCHER: REFRAMING PUBLIC POLICY 4;

- INFOSERVIS ÚPV, KONFERENCIE, PUBLIKÁCIE 7;

- REGIONALISTI VÝROČNE V PÉCSI 9;

- VO VARŠAVE O VEREJNEJ SPRÁVE 11;

- ROZHOVOR S PROF. PHDr. FRANTIŠKOM OCHRANOM, DRSc. 12;

- KATEDRA VEŘEJNÝCH FINANČÍ FAKULTY FINANCIÍ A ÚČETNICTVÍ VYSOKÉ ŠKOLY EKONOMICKÉ V PRAHE 19;

ÚVODNÍK

Milí naši čitatelia,

ďalší semester je za nami a s jeho zakončením prichádza aj letné vydanie Public Policy News. V čísle predstavujeme habilitačnú prácu doc. Ing. Emílie Sičákovéj-Beblavej, PhD., ktorá sa venovala téme konfliktu záujmov, korupcii a lobingu a definovaniu rozdielov medzi týmito pojmami, komparatívnej analýze verejnej politiky v oblasti konfliktu záujmov a definovaniu odporúčaní pre verejnú politiku v tejto oblasti na Slovensku.

V rámci rubriky Z knižnice verejnej politiky prinášame recenziu publikácie Franka Fischera: Reframing Public Policy venovanej diskurzívnej politike, ktorá môže byť zaujímavou oblasťou analýzy a veľkou výzvou pre akademikov aj praktikov i v slovenskom kontexte.

Záver letného semestra nám priniesol nových absolventov, ktorí úspešne zvládli štátne skúšky a obhajoby záverečných prác, k čomu im srdečne blahoželáme a prajeme veľa úspechov. Zároveň držíme palce študentom, ktorí sa rozhodli pre augustový termín štátnic.

Z noviniek ÚVPaE v tomto čísle prinášame informácie o novej publikácii venovanej integrácii migrantov, na ktorej sa podieľali aj naši doktorandi, ako aj o účasti členov Ústavu na početných domácich a zahraničných odborných konferenciách.

Prinášame taktiež rozhovor s významným českým profesorom PhDr. Františkom Ochranom, DrSc. nielen o komparácii využitia teórie a praxe vo verejnej politike, či používaní manažérskych metód vo verejnom sektore v Čechách a na Slovensku. Predstavujeme tiež pracovisko, v rámci ktorého pán profesor pôsobí, Katedru verejných financií Fakulty finanční a účetnictví VŠE v Prahe.

Prajeme vám krásne leto a príjemné čítanie!

KONFLIKT ZÁUJMOV NA SLOVENSKU

DOC. ING. EMÍLIA SIČÁKOVÁ-BEBLAVÁ, PHD. ■ ■ ■

Moja habilitačná práca sa primárne venuje problematike konfliktu záujmov. Keďže vo verejnej diskusii sa často zamietajú pojmy konflikt záujmov, korupcia a lobing, ktoré síce navzájom súvisia, ale nie sú identické, vymedzenie uvedených konceptov a určenie rozdielov medzi nimi bolo jej hlavným cieľom. Popri teoretickej konceptualizácii uvedených pojmov bola ďalším cieľom mojej habilitačnej práce komparatívna analýza verejnej politiky v oblasti konfliktu záujmov a definovanie odporúčaní pre verejnú politiku v skúmanej oblasti na Slovensku.

Predmetom mojej habilitačnej práce bola aktuálna téma, ktorá nebola doteraz podrobne spracovaná v slovenskom akademickom prostredí. Z daného hľadiska preto môže táto habilitačná práca predstavovať základ pre ďalšie spracovanie uvedenej problematiky v akademickom prostredí na Slovensku. Prínos habilitačnej práce vnímam aj v predložení konkrétnych odporúčaní pre verejnú politiku v oblasti regulácie konfliktu záujmov na Slovensku.

V rámci tejto habilitačnej práce som použila viaceré výskumné metódy. Okrem analýzy a interpretácie som pracovala s komparáciou a syntézou. Venovala som sa komparácii regulácie problematiky konfliktu záujmov vo vybraných krajinách a analýze napríklad pri definovaní lobingu a určení rozdielov medzi skúmanými konceptmi. Syntézu som použila napríklad pri vytváraní typológie korupcie a návrhov na reguláciu konfliktu záujmov na Slovensku.

Habilitačná práca bola vytvorená z piatich výskumných prác, kde som bola jedinou autorkou alebo spoluautorkou.

V rámci teoretickej konceptualizácie pojmu korupcia predstavujem všeobecné definície korupcie, ako aj typológiu korupcie z hľadiska viacerých kritérií. Uvádzam, že v porovnaní s konfliktom záujmov a korupciou je lobing

technikou presadzovania záujmov a definuje, kedy je lobing legitímny. Samotný konflikt záujmov je situácia, ktorá vzniká vždy, keď pri výkone zverenej verejnej funkcie nastane možnosť uprednostniť osobný záujem decizora pred verejným záujmom. Problémovým je v danom kontexte definovanie verejného záujmu. Preto viacerí odborníci venujúci sa danej problematike odporúčajú reguláciu konfliktu záujmov konkrétnych predstaviteľov verejného sektora. Vychádzajúc z komparatívnej analýzy regulácie konfliktu záujmov ministrov a poslancov vo Veľkej Británii, Kalifornii a Kanade (federálna úroveň) v závere predkladám odporúčania pre verejnú politiku v oblasti problematiky konfliktu záujmov.

Vo verejnej diskusii sa často zamietajú pojmy konflikt záujmov, korupcia a lobing, ktoré síce navzájom súvisia, ale nie sú identické. Preto sa v prvej časti mojej habilitačnej práce venujem definovaniu pojmu korupcia z rôznych hľadísk a vychádzam z článku Sičáková-Beblavá, E. – Beblavý, M.: Prístupy k definovaniu korupcie. *Sociológia*, v. 39, no. 4, 2007, s. 316 – 336. Daný článok predkladá všeobecné definície korupcie, pričom zároveň definuje tento fenomén z rôznych hľadísk. Prikláňam sa k definícii korupcie podľa Bardhana (1996), kedy pri korupcii vo verejnom sektore ide o zneužitie verejného úradu na súkromný prospech. Túto veľmi všeobecnú definíciu korupcie vo verejnom sektore spopularizovala najmä Svetová banka. Presnejšie J. Nye (1967) hovorí o správaní, ktoré sa odkláňa od formálnych povinností a obmedzení verejnej služby kvôli prospechu finančného, statusového alebo osobného charakteru. Tento výrok zahŕňa situácie, keď porušením pravidiel profituje úradník a/alebo jemu blízke osoby. Zároveň článok obsahuje typológiu korupcie z hľadiska oblastí, ktoré sú zasiahnuté korupciou – podľa priamosti dopadu na občana, ďalej podľa úrovne organizácie

korupčných aktivít, podľa prítomnosti krádeže verejného majetku, podľa náhodnosti výskytu korupcie, vzťahu korumpovaného a korumpujúceho, formy a miery recipacity, podľa vzťahu elity a masy, ďalej podľa motivácií korumpujúceho a motivácií korumpovaného. Korupčné transakcie sa líšia podľa dopadov na občanov a podľa tohto kritéria rozlišujeme veľkú a malú korupciu. Vo verejnom sektore rozlišujeme administratívnu a politickú korupciu, pričom veľká korupcia sa môže uskutočňovať aj na administratívnej aj na politickej úrovni správy vecí verejných. Líšia sa motivácie korumpujúceho (korupcia s cieľom vyrovnávania ponuky a dopytu, s cieľom znížovania nákladov, s cieľom umožnenia kriminálnych aktivít a korupcia ako motivačný prvok) a korumpovaného, kedy rozlišujeme medzi korupciou z núdze a korupciou z nenásytosti. Ku korupcii môže dochádzať vo vnútri verejnej organizácie medzi jej zamestnancami, ako aj medzi zamestnancami a občanmi, ktorí sa na úrad obracajú. Podľa náhodnosti výskytu korupcie rozlišujeme medzi individuálnou a systémovou korupciou. V rámci definovania typov korupcie podľa kritéria miery recipacity sa dotýkam pojmu klientelizmus, pričom rozlišujem medzi horizontálnym, partnerským klientelizmom a vzťahom patrón – klient, kde patrí aj politický klientelizmus.

Na dokreslenie problematiky korupcie a jej rôznych podôb v druhej časti mojej habilitačnej práce predkladám prácu, ktorá je výňatkom z publikácie Zemanovičová, D. – Beblavá, E.: Krajinka rovných a rovnejších. *Kalligram*, 2004. Vymedzujem pojem úplatok, pričom ukazujem, že úplatok nemusí mať len finančný charakter tak, ako je to napríklad v prípade partnerského klientelizmu alebo politického klientelizmu.

Pri každej korupčnej transakcii dochádza k zneužitiu zverenej moci na osobný prospech. Forma úplatku môže byť rôzna. Konflikt záujmov ale nevyhnutne nemusí znamenať korupciu, avšak predstavuje situáciu, ktorá

vytvára vhodné podmienky na to, aby k zneužitiu zverenej moci došlo. Konflikt záujmov decizora je signálom toho, že môže dôjsť ku korupcii, preto je potrebné venovať pozornosť jednotlivým decizorom a situáciám, keď sú v konflikte záujmov.

Tretia časť habilitačnej práce obsahuje výňatok z monografie Beblavý, M. – Sičáková-Beblavá, E.: Inštitucionálne dilemy pri zabezpečovaní služieb. *Transparency International Slovensko*, 2006, ktorý je doplnený komentárom k vzťahu verejná politika – lobing – korupcia. Poukazujem na rozdiely medzi lobingom a korupciou. Zároveň sa venujem vplyvu samotného lobingu na tvorbu a implementáciu verejnej politiky, ako aj na zlyhanie štátu a trhu. Prichádzam k záveru, že korupcia a lobing sú odlišnými spoločenskými javmi a opieram sa pritom o odbornú terminológiu Inštitútu Svetovej banky (World Bank Institute).

Vo štvrtjej časti habilitačnej práce sa bližšie venujem samotnému konfliktu záujmov. Predkladám časť výskumnej práce Sičáková-Beblavá, E.: Teoretický pohľad na problematiku konfliktu záujmov. In: Sičáková-Beblavá, E. – Nechala, P.: Aby nevládol len súkromný záujem. *Transparency International Slovensko*, 2008, ktorá sa venuje teoretickému pohľadu na problematiku konfliktu záujmov. Pracujem s pojmom verejný záujem, s ktorým sa decizor vo verejnom sektore môže dostať do rozporu pri výkone zverenej verejnej úlohy. Poukazujem však na zložitost definovania verejného záujmu. Môžeme ho napríklad definovať ako záujem, ktorý tí, čo svedomito vykonávajú zverenú moc, považujú za najvhodnejší pre všeobecné dobro spoločnosti. Ďalej sa stretne s ponímaním verejného záujmu ako záujmu väčšieho počtu obyvateľov, spoločného záujmu, súčtu individuálnych záujmov či výrazu pre pluralitu záujmov. Obsah tohto pojmu vymedzujú aj kultúrne rozdiely a pre koncept verejného záujmu existujú určité limity. Odlišne sa na koncept verejného záujmu pozerajú jednotlivé spoločenskovedné odbory a v rámci

nich jednotlivé školy. Preto predkladám pohľady ekonómie, politickej filozofie a práva na tento koncept.

Zároveň v piatej časti tejto habilitačnej práce predkladám komparatívnu analýzu riešenia konfliktu záujmov členov vlády a príslušného parlamentu v krajinách, v ktorých je rozsah korupcie podľa Indexu vnímania korupcie nižší ako na Slovensku, a navrhuje základné konceptuálne východiská riešenia konfliktu záujmov vo verejnom sektore na Slovensku. Ide o nasledovné krajiny: Veľká Británia, Kalifornia a Kanada. V rámci analýzy riešenia kon-

fliktu záujmov sa venujem viacerým aspektom tejto problematiky, medzi ktoré patria povinnosti a obmedzenia verejných funkcionárov, postzamestanecké obmedzenia, majetkové priznania, dozorujúce inštitúcie, sankcie a odporúčania pre Slovensko.

V závere sa venujem zhrnutiu jednotlivých zistení, ktorými sa naplnili ciele habilitačnej práce, a zároveň prekladám odporúčania pre verejnú politiku v oblasti regulácie konfliktu záujmov na Slovensku.

doc. Ing. Emília Sičáková-Beblavá, PhD.

FRANK FISCHER: REFRAMING PUBLIC POLICY MGR. ZUZANA OČENÁŠOVÁ

Frank Fischer: Reframing Public Policy: Discursive Politics and Deliberative Practices. Oxford University Press, 2003.

Prekladať anglické odborné termíny do slovenčiny býva väčšinou ťažkým orieškom a často sa stáva, že tým najlepším riešením je poslovenčenie anglického termínu. Terminológia totiž v sebe nenesie len lingvistický význam, ale aj kontext, v akom sa používa. Doslovné preklady jednotlivých slov v slovenčine často vyzerajú zábavne práve preto, že by ste dané slovo v kontexte, v akom je používané, v slovenčine nikdy nepoužili. Nakoniec, kľúčové slovo v názve „diskurz“ je aj do angličtiny prebrané z francúzštiny. Zatiaľ čo termín diskurz je už v slovenčine pevne zakotvený, termín „deliberatívny“ referujúci k verejnej diskusii je známy o niečo menej.

Diskurzívna alebo deliberatívna politika predpokladá, že politickí a spoločenský aktéri namiesto toho, aby len presadzovali svoje pôvodné, často izolované, záujmy, navzájom komunikujú, zdôvodňujú svoje postoje vo vzájomnej diskusii a sú pripravení ich prehodnocovať na základe oprávnených argumentov ďalších diskutujúcich (Habermas, 1992).

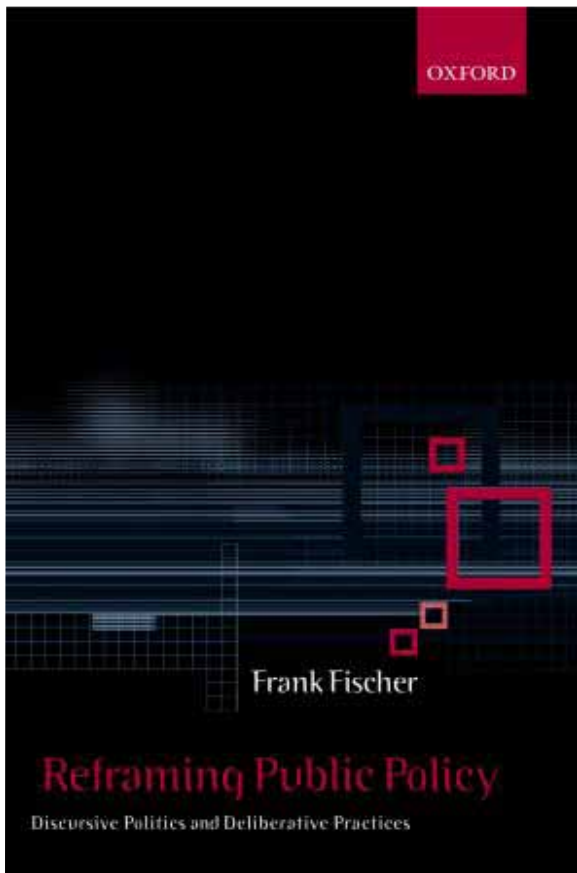
Tento pohľad vychádza z toho, že v dnešnej spoločnosti, v ktorej neexistuje jednotný, dominantný smer, ale je pre ňu príznačná pluralita názorov a skupín, ktoré ich zastávajú, je tento postup jediným spôsobom, ako dosiahnuť legitímne rozhodnutia. Publikácia Franka Fischera však nie je len o participatívnej demokracii, ako by sa z predchádzajúcej definície mohlo zdať, ale venuje sa najmä rôznym metódam diskurzívnej analýzy, konštruktivistickému vedeckému smeru, ktorý v posledných desaťročiach preniká aj do oblasti analýzy verejnej politiky.

Frank Fischer prednáša politickú vedu na Rutgers University v New Jersey. Venuje sa najmä analýze verejnej politiky, diskurzívnej analýze a teórii demokracie. V roku 1999 dostal Harold Lasswell Award of the Policy Studies Organization udeľovanú za výrazný prínos k pochopeniu obsahu a procesov verejnej politiky. Prerámčovanie verejnej politiky zhrňuje a popisuje diskurzívne prístupy k analýze verejnej politiky a reflektuje ako tieto prístupy menia postavenie analytika alebo analytičky v procese verejnej politiky a ich potenciálnu rolu v participatívnej/deliberatívnej demokracii.

Diskurzívna analýza je do istej miery stále menšinovým, hoci progresívnym sa rozvíjajúcim smerom analýzy verejnej politiky. Aj z týchto dôvodov je Fischerova publikácia akousi obhajobou týchto metód a je písaná v konfrontácii s dominujúcimi empirickými a technickými modelmi. Fischer popisuje teoretické východiská diskurzívnej analýzy vychádzajúcej najmä z Foucaulta a Habermasa, poukazuje na chápanie problémov verejnej politiky ako sociálnych konštruktov a úlohu interpretácie a rozprávania v tvorbe a implementácii verejnej politiky. Venuje sa tiež konkrétnym metódam, ako z tohto smeru pristupovať k analýze verejnej politiky a ilustruje ich na viacerých príkladoch z americkej i európskej literatúry. Fischer poukazuje na limity prevládajúcich empiristických a racionalistických prístupov, ktoré v analýze presne zadefinujú premenné a skúmajú vzťahy medzi nimi očakávajúc jednoznačné, dokázateľné výsledky. Z pohľadu konštruktivismu a post-empirizmu tento prístup ignoruje samotnú podstatu verejnej politiky, ktorá nie je nemenným, jasne definovaným procesom s racionálne reagujúcimi aktérmi, ale zložitou interakciou aktérov, spoločenského diskurzu a reality, ktoré sa navzájom ovplyvňujú a konštruujú. Chápaním procesov politik ako jednotiek, ktoré sa dajú objektívne skúmať, sa ignorujú dôležité komponenty a faktory, ktoré na ne vplývajú. Ako príklad Fischer (2003, 141) uvádza tvorbu rozpočtu, ktorá nie je len jednoduchým výpočtom aktív, ktoré treba financovať a ich pretavením do jednotlivých položiek, ale pri jeho vytváraní berú aktéri do úvahy aj faktory mimo samotného rozpočtovania (politická vôľa, ďalšie požiadavky na financujúce teleso a pod.). Tvorba verejných politik tak nie je len racionálnym rozhodovaním o prioritách, ale je do výraznej miery ovplyvnená kontextom, v ktorom sa odohráva ako i chápaním reality samotných aktérov. Iné ciele politik stanoví aktér, ktorý je orientovaný na trhovú ekonomiku a iné aktér, ktorý sa na ten istý problém pozerá z pohľadu

ľudských práv alebo rovnosti príležitostí. Už samotný výber toho, čo sa chápe ako problém verejnej politiky a ako sa tento problém definuje je daný oveľa viac spoločenským kontextom, než ozajstnou nutnosťou nejaký problém riešiť. Ešte pred niekoľkými desaťročiami viaceré z dnešných environmentálnych problémov neexistovali nie preto, že sú v životnom prostredí novinkou, ale jednoducho preto, že ako problémy vôbec neboli vnímané. Diskurzívne prístupy k analýze verejnej politiky sa teda sústreďujú jednak na to, ako sú konštruované problémy, ktorým sa verejná politika venuje, akými diskurzami sú rámcované, ako sú prezentované a interpretované a jednak na interakciu jednotlivých aktérov, pričom ich pozície nie sú stabilne definované, ale sú konštruované ich vzájomnými akciami a rozprávaním v rámci diskurzu alebo diskurzov. Napríklad pozícia vedy, ako autority, ktorá prináša riešenia problémov, je málokedy spochybňovaná, hoci samotný problém a jeho riešenie sa vedcov a vedkýň nemusí vôbec dotýkať, na rozdiel od pozície tých, ktorí sú samotným subjektom problému, býva braná do úvahy oveľa zriedkavejšie. Nehovoriac už o tom, že aj spomedzi vedeckých záverov máme tendenciu vyberať tie, ktoré viac zapadajú do nášho pohľadu na fungovanie sveta. Príkladom môžu byť rôzne postoje k znižovaniu CO₂, kde sa obidve strany, zástancovia aj odporcovia, odvolávajú na vedecké poznatky.

Fischer sa však neobmedzuje len na popis odlišných východísk medzi racionalistickými a konštruktivistickými smermi, ale popisuje aj konkrétne príklady ako diskurzívne prístupy využiť pri analýze verejnej politiky. Fischer popisuje 4 typy diskurzu, ktorým by sa diskurzívna analýza mala venovať pri vyhodnocovaní verejných politik. Prvým je technicko-analytický, teda nakoľko program splnil stanovené ciele. Druhým je kontextový, či bol program relevantný pre riešenie daného problému v danom prostredí. Ďalšou úrovňou je systematický diskurz, ktorý sa zameriava na to, aký

politiky a jej vyjednávanie) a pripravenou naráciou, ktorou je politika prezentovaná verejnosti. Tieto dve narácie môžu byť aj pri tej istej politike výrazne odlišné a zo samotnej analýzy druhého typu (napríklad analýza dôvodovej správy k zákonom alebo tlačových správ) sa o procese tvorby verejnej politiky dá dozvedieť len málo a treba využiť iné metódy (sledovanie diskusií, rozhovory, analýzy záznamov z rokovaní a pod.). Pri interpretatívnej analýze je prvým krokom identifikácia tzv. „issue networks“, sietí aktérov, ktorí sa k danému problému vyjadrujú a majú záujem ho riešiť alebo neriešiť. Dalším dôležitým krokom je identifikácia artefaktov, ktoré symbolicky reprezentujú zmysel problému (hodnoty, presvedčenie a emócie) pre jednotlivých členov sietí. Úlohou analytika alebo analytičky je potom vyskladať skladačku rôznych spoločenských a politických akcií a ich významov. Podobne ako pri naratívnej analýze, aj pri interpretatívnom prístupe je dôležitý kontext a to nielen kontext

mal daný program dopad na celkový systém, v ktorom fungoval (napríklad na sociálny systém alebo na oblasť rovnosti príležitostí). Posledná úroveň je ideologická – teda zamerať sa na normy a ideológie, ktoré stáli za daným programom a nakoľko mohol spochybňovať existujúci systém (napríklad, prečo sa o iných druhoch riešení ani len neuvažovalo). Ďalšou z diskurzívnych metód je naratívna analýza, ktorá sa sústreďuje na identifikáciu hlavných narácií, ktorými je nejaký problém verejnej politiky organizovaný. Tento prístup sa sústreďuje na hľadanie logiky medzi jednotlivými elementmi narácie (aktéri, kontext, samotná akcia a význam, ktorí jej aktéri prikladajú). Czarniwska (2002) rozlišuje medzi dvomi typmi narácií – naráciou v procese (formulácia

samotnej verejnej politiky, ale i samotnej analýzy (čo sa od nej očakáva a ako to ovplyvní možné výsledky). Fischer zdôrazňuje, že diskurzívna analýza kladie na výskumníčky a výskumníkov náročnejšie predpoklady, keďže analýza je oveľa komplexnejšia a zahŕňa nielen skúmanie empirických dát a situačný kontext predmetu analýzy, ale aj reflexiu úlohy interpretácie jednak zo strany aktérov, ktorí sa verejnej politiky zúčastnili, ale i zo strany výskumníka, ktorý musí reflektovať svoj vlastný pohľad na problém.

Posledná časť publikácie sa venuje tomu, akým spôsobom sa mení pozícia analytičky alebo analytika používajúcich konštruktivistické prístupy pri tvorbe verejnej politiky. Zatiaľ čo pri empirickom prístupe existuje disproporcja

medzi analytickým výstupom (jedna správna odpoveď) a potrebami politikov, ktorí musia spájať viacero perspektív, konštruktivistický prístup môže tento rozpor preklenúť. Pri pohľade na tvorbu verejnej politiky ako na komunikačný model, dialóg medzi súťažiacimi pozíciami a naráciami, je úloha tvorcu verejnej politiky podobná úlohe sudcu, ktorý má rozhodnúť o najspravodlivejšom postupe. Rozhodovanie nie je hľadaním toho, čo je správne alebo nesprávne, ale zisťovaním čo je viac alebo menej presvedčivé. Úlohou analýzy by potom mohlo byť nájsť jednotlivé narácie, „preložiť“ ich do argumentov a zabezpečiť, aby boli rovnocenne prezentované. Fischer tento posun nazýva „argumentačným zvratom“, pri ktorom sa skúmajú najskôr narácie a argumenty a až potom sa hľadajú empirické dôkazy, ktoré ich podporujú. Týmto prístupom sa vyhne selektívnemu prístupu k výberu dát a perspektív, ktorý je vyčítaný racionalistickým prístupom. Expertka alebo expert na verejnú politiku by teda mohli fungovať ako facilitátori pri uvedomovaní si toho, čo jednotliví aktéri v sieťach

chcú, komunikovať tieto postoje a stimulovať hľadanie alternatív. Táto nová úloha analýzy v procese verejnej politiky je úzko spätá s chápaním verejnej politiky ako konsenzuálnej, napríklad v kontexte deliberatívnej demokracie. Práve jej popisu sa venuje záverečná kapitola knihy. Fischer nachádza konkrétne praktické príklady deliberatívnych prístupov v nových sociálnych hnutiach alebo v oblasti komunitného plánovania.

Diskurzívna analýza verejnej politiky je v slovenskom kontexte veľkou výzvou, keďže tieto prístupy sa u nás využívajú skôr v iných sociálnych vedách ako antropológia, filozofia alebo politológia. Mohla by však ponúknuť zaujímavý pohľad na to, akými diskurzmi je verejná politika formovaná a ktorým aktérom tieto diskurzy „povoľujú“ podieľať sa na jej formulácii a hľadaní riešení. Prerámčovanie verejnej politiky tak môže slúžiť ako odrazový mostík k týmto metódam pre kohokoľvek, kto by sa im chcel venovať.

Mgr. Zuzana Očenášová

INFOSERVIS ÚVP, KONFERENCIE, PUBLIKÁCIE

Uplynulý štvrtrok na ÚVPE sa niesol v duchu ukončenia letného semestra (1. polovica mája) a záverečných štátnych skúšok. Podarilo sa nám tiež vydať novú publikáciu zameranú na migračnú politiku SR.

NOVÍ ABSOLVENTI PROGRAMU VEREJNÁ POLITIKA

V termíne 1. – 3. júna 2010 sa na ÚVPE konali prvé tohtoročné záverečné štátne skúšky. V magisterskom stupni študijného programu verejná politika štúdiom úspešne ukončili ôsmi študenti, ktorým aj touto cestou blahoželáme! Ďalší študenti budú môcť rozšíriť absolventské rady už koncom augusta, po zvládnutí

štátnych skúšok, resp. obhajoby diplomovej práce v 2. termíne štátnic. Takisto srdečne blahoželáme novým absolventom bakalárskeho študijného programu Aplikovaná ekonómia a teritoriálne štúdiá, ktorí v júni tiež úspešne zvládli štátne skúšky a teší nás, že s niektorými z nich sa stretneme na magisterskom štúdiu.

NOVÁ PUBLIKÁCIA ÚVPE: INTEGRÁCIA MIGRANTOV – VIEME, ČO CHCEME?

V januári 2010 vo vydavateľstve Adin vyšla nová publikácia pod názvom Integrácia migrantov – vieme, čo chceme?: Procesy integrácie

migrantov na Slovensku po vstupe do EÚ. Jej editormi sú Michal Vašečka a Ctibor Košťál. Do tejto publikácie prispeli aj dvaja členovia tímu ÚVPE – Alexandra Poláková-Suchalová a Juraj Mišina. Ambíciou publikácie je prispieť ku skvalitňovaniu tvorby integračnej politiky vychádzajúcej z odborných aktuálnych informácií o stave migrácie v SR, jej trendoch, príležitostiach a prekážkach identifikovaných expertmi na základe výskumu a skúsenosti iných krajín.

■ 5. MEDZINÁRODNÁ KONFERENCIA O INTERPRETATÍVNEJ ANALÝZE VEREJNEJ POLITIKY

V dňoch 23.-25. júna sa v Grenobli konala Medzinárodná konferencia o interpretatívnej analýze verejnej politiky. Interpretatívny výskum slúži ako protiklad k pozitivistickým a normatívnym prístupom v záujme metodologického pluralizmu a snahy komplexne popísať procesy a subjekty verejnej politiky. Interpretatívne metódy sa zaoberajú významom, historickými a spoločenskými kontextami a rétorickými a diskurzívnymi praktikami. Zahŕňajú množstvo prístupov, ktoré sa snažia o vysvetlenie súčasných výziev verejnej politiky akými sú ekonomická a environmentálna kríza, participatívna demokracia alebo vzťahom medzi verejnou politikou, legitimitou a mocou.

Konferencia o interpretatívnej analýze verejnej politiky sa konala už piatykrát a francúzsky Grenoble nasledoval Birmingham (2006), Amsterdam (2007), Essex (2008) a Kassel (2009). Konferencie sa zúčastnili veľké mená interpretatívnych prístupov k verejnej politike ako Frank Fisher, Mark Bevir, Dvora Yanow, Vivien A. Schmidt alebo politický filozof Bruno Latour. Počas konferencie sa uskutočnilo 41 panelov, ktoré sa zaoberali rôznymi problémami verejnej politiky, spájali ich však podobné metodologické východiská interpre-

tatívneho a sociálneho výskumu. Ústav verejnej politiky FSEV UK bol na konferencii zastúpený študentkou doktorandského štúdia Zuzanou Očenášovou, ktorá vystúpila s príspevkom Europeanizácia politik rodovej rovnosti cez "oko ihly" Česka, Slovenska a Litvy: kognitívny prístup.

Konferenciu organizovali Inštitút politických štúdií Sciences Po Grenoble, École national des travaux public de l'état, Francúzska asociácia politických vied a Medzinárodná asociácia politických vied.

Prof. PhDr. Ludmila Malíková, PhD. sa od 21. do 23. júna 2010 zúčastnila 2. medzinárodnej vedeckej konferencie „E- GOVERNANCE“ v Sofii (Bulharsko). Konferencia bola zameraná na vzdelávanie v oblasti e-governmentu.

Doc. Ing. Emília Sičáková-Beblová, PhD. sa ako členka poradného výboru organizácie Rozvojového programu OSN Regional Centre for Public Administration Reform v termíne 31. máj – 3. jún 2010 zúčastnila tréningu pre členov tohto výboru v Turíne (Taliansko). Tréning bol zameraný na rozvoj zručností v riadení medzinárodných projektov a tzv. results-based management.

V termíne 20. – 25. apríla 2010 sa Darina Ondrušová zúčastnila Akadémie solidarity v poľskom Gdansku. Cieľom akadémie bolo priblížiť tradíciu hnutia Solidarita, jej rôzne aspekty (ekonomické, politické, filozofické) a aplikovateľnosť tejto skúsenosti v súčasnosti. Akadémie sa zúčastnili mladí výskumníci a aktivisti z viacerých krajín strednej a východnej Európy (Maďarsko, Ukrajina, Bielorusko, Lotyšsko, Poľsko...), ktorí spolu o týchto otázkach diskutovali v rámci viacerých workshopov.

Okrem toho bolo podujatie výnimočné podnetnými prednáškami významných osobností hnutia Solidarita a poľskej politickej scény,

medzi inými Janusza Lewandowskeho – komisára EÚ pre rozpočet a finančné plánovanie, Jana Krzysztofa Bieleckiego – poľského premiéra r. 1991, či Mirosławy Grabowskej, významnej sociologičky pôsobiacej na Varšavskej univerzite.

Darina Ondrušová sa tiež zúčastnila seminára o slobodnej spoločnosti (Free society seminar), ktorý sa konal od 1. do 10. júla v Bratislave a bol určený pre slovenských a amerických študentov a mladých výskumníkov. Cieľom bolo

REGIONALISTI VÝROČNE V PÉCSI PHDR. DANIEL KLIMOVSKÝ, PHD.

V dňoch 24. – 26. mája tohto roku organizovala Regional Studies Association pod názvom „Regional Responses and Global Shifts: Actors, Institutions and Organisations“ svoju výročnú konferenciu v maďarskom Pécsi. Išlo o veľkú medzinárodnú vedeckú konferenciu a celkovo sa na nej zúčastnilo viac než päťsto účastníkov, čo predstavuje v histórii výročných konferencií tejto organizácie rekord.

Blízkosť Pécsu vo mne vyvolávala dojem, že by som tam mal stretnúť mnoho slovenských kolegov, no opak bol pravdou. Okrem mňa, profesora Ota Hudeca a docentky Nataše Urbančíkovej (všetci sme reprezentovali Katedru regionálnych vied a manažmentu Ekonomickej fakulty TU v Košiciach) sa na tejto konferencii zúčastnilo už iba pár jednotlivcov zo Slovenska, čo nie je práve najlepšia vizitka pre našich regionalistov. Ale táto téma nie je predmetom tejto krátkej správy, takže ju ďalej nebudem rozvíjať...

Regional Studies Association predstavuje konkurenta pre Regional Science Association Internationally a vzhľadom na to, že druhá zo spomínaných organizácií v auguste tohto roku organizuje vo Švédsku svoj 50. výročný kon-

ferenciu, na ktorom sa zúčastní napríklad aj nositeľ Nobelovej ceny za ekonómiu z roku 2008, Paul Krugman, sám som bol veľmi zvedavý, koho všetkého pritiahne konferencia v Pécsi. V tomto kontexte som však bol príjemne prekvapený. Zo známych tvárí, ktoré bolo možné na tejto konferencii stretnúť, je vhodné uviesť napríklad Johna Bachtlera, Arneho Isaksena, Petra de Souzu, Grzegorza Gorzelaka, Franza Toedtlinga či Johna Gibneya.

I keď kvalita príspevkov oscilovala vo väčšine prípadov okolo priemernej úrovne, účasť na tejto konferencii považujem za prínosnú, a to hneď z niekoľkých dôvodov. Po prvé, na konferencii sa zúčastnili odborníci z celej Európy a výmena poznatkov i skúseností bola skutočne intenzívna. Mnoho účastníkov si našlo čas i na diskusiu o možných spoločných projektových aktivitách, čo význam celého podujatia jednoznačne podčiarkuje. Po druhé, organizačne bola táto konferencia zvládnutá na veľmi dobrej úrovni. Sekretariát Regional Studies Association sa v období konania konferencie „prestahoval“ z Veľkej Británie do Maďarska a spolu s miestnymi organizátormi vytvorili efektívne fungujúci tím.

Zľava: Peter Heil, John Bachtler a Dirk Ahner (foto: Regional Studies Association)

Rýchla a bezproblémová komunikácia, flexibilné hľadanie ad hoc riešení pri atypických požiadavkách či problémoch, ochota pomôcť – to je iba niekoľko skutočností, vďaka ktorým môže byť organizácia konferencie považovaná za veľmi dobrú.

Po tretie, všetko podstatné sa dialo pod jednou strechou, čo uľahčovalo orientáciu účastníkov konferencie, a zároveň im umožňovalo v čase prestávok stretávať aj tých, ktorí sa zúčastňovali iných sekcií.

No a po štvrté, vydarené boli tiež spoločenské podujatia, ktoré k takýmto medzinárodným konferenciám neodmysliteľne patria. Jediným tienistým miestom tak zostalo nie celkom najlepšie zvládnutie veľkého záujmu o ochutnávku miestnych vín. Atmosféra medzi účastníkmi však bola pozitívna a tak celkový dojem z konferencie je kladný.

V závere si dovoľím uviesť jednu zaujímavosť. Výber Pécsu som od začiatku považoval za logický. Pécs v tomto roku požíva titul Európskeho hlavného mesta kultúry a to je prirodzene spojené s problematikou regionálneho rozvoja. Táto konferencia bola dokonca uvádzaná ako oficiálne podujatie projektu Európskeho hlavného mesta kultúry, pričom spolupracujúcim subjektom bola aj miestna samospráva (analogicky teda uvažujem, že v roku 2013 bude Katedra regionálnych vied a manažmentu Ekonomickej fakulty TU v Košiciach organizovať už piaty ročník „Central European Conference in Regional Science“ a nechám sa prekvapiť, aká bude ochota zaradiť toto podujatie medzi oficiálne podujatia realizované v rámci projektu Európskeho hlavného mesta kultúry – Košice 2013). Pécsu pomohlo nesporne i to, že patrí medzi kľúčové maďarské centrá rozvíjajúce regionalistiku. V tomto kontexte však trochu

zvláštne pôsobilo nepretržité ospravedlňovanie sa miestnych organizátorov za to, že v centre mesta dodnes prebiehajú rekonštrukčné práce. Pre mňa osobne však bol šokom pohľad na tunely, ktoré boli v súvislosti s prípravami na rok 2010 postavené na ceste spájajúcej Budapešť a Pécs. Ako človek zvyknutý dívať sa na pahor-

katiny či kopce som mal pocit, že pri výstavbe tých tunelov museli úmyselne kopať smerom nadol, aby sa tie tunely vôbec dali postaviť. Ale ako sa vraví, proti gustu žiadny dišputát...

Daniel Klimovský

Katedra regionálnych vied a manažmentu
Ekonomická fakulta TU v Košiciach

VO VARŠAVE O VEREJNEJ SPRÁVE PHDR. DANIEL KLIMOVSKÝ, PHD.

Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe (NISPAcee) zorganizovala v dňoch 12. – 14. mája tohto roku svoju 18. výročnú konferenciu. Ako miesto konania bola vybraná Varšava a titul konferencie znel „Public Administration in Times of Crisis“.

Výročné konferencie NISPAcee patria spolu s výročnými konferenciami European Group of Public Administration už niekoľko rokov medzi to najlepšie, čo sa v oblasti verejnej správy a súvisiacich vedeckých disciplín organizuje na európskom kontinente. Jednoznačne to potvrdzuje účasť takých hviezd, akými sú Guy Peters, Gyorgy Jenei, Allen Rosenbaum, Margareta Pröhl, Michiel de Vries, Wolfgang Drechsler, Theo van der Krogt, Georg Sootla, Pawel Swianiewicz, Donald Fuller a podobne. Spomenúť však na tomto mieste musím aj profesora Juraja Nemca z Banskej Bystrice, ktorý bol ocenený v rámci otváracieho ceremonálu a prevzal si „Alena Brunovská Award for Teaching Excellence in Public Administration“. Výročné konferencie NISPAcee sú už tradične rozdelené do sekcií podľa vytvorených pracovných skupín, ktoré sú, respektíve môžu byť aktívne aj počas roka, čo využíva hneď viacero z nich. Vďaka tomu býva diskusia na týchto výročných konferenciách pomerne živá a nebolo tomu inak ani v tomto roku.

Ak mám zhodnotiť 18. ročník výročnej konferencie NISPAcee, neodpustím si kritickú

poznámku. Organizátori týchto konferencií sa snažia, aby príspevky mali nejakú vodiacu líniu a aby sa aspoň čiastočne prelínali svojimi témami. V tomto roku organizátori zvolili tému „Verejná správa v čase krízy“, čo podľa mňa nebolo najšťastnejšie rozhodnutie. Po prvé, je otázka, nakoľko rýchlo a flexibilne možno v spoločenských vedách zachytiť taký fenomén, akým je kríza. O jej dopadoch sa totiž bude hovoriť ešte niekoľko najbližších rokov. Po druhé, z názvu a vzhľadom na tradíciu určovania týchto názvov implicitne vyplýva, že organizátori nerátajú, že kríza potrvá aj ďalší rok. Ibaže by nasledujúcu konferenciu premenovali promptne na „Verejná správa v ďalšom roku krízy“... A po tretie, názov konferencie sa stáva akousi slepou mantrou, vďaka ktorej sú autori príspevkov „nútení“, aby svoje príspevky orientovali na tému konferencie. Na jednej strane tejto tendencii možno rozumieť, pretože každá konferencia by mala mať spoločného menovateľa. No na strane druhej sú z konferencie (a v tejto súvislosti je potrebné dodať, že ide o masovú medzinárodnú konferenciu odborníkov, ktorí konfrontujú svoje poznatky a skúsenosti zväčša v rámci pracovných skupín) vylučované príspevky, ktoré sa priamo netýkajú témy (to sa, ak mám byť korektný, stalo v tomto roku aj mne, keďže som sa v navrhovanom príspevku venoval téme, ktorú som nechcel spájať s krízou). Konferenčná realita však priniesla viacero prezentácií, ktoré s krízou

súviseli iba názvom, nie obsahom. V závere konferencie sme si dokonca zavtipkovali, že kým si autor neregistroval návrh príspevku s výrazom „v čase krízy“, jeho príspevok nebol považovaný za vhodný pre 18. výročnú konferenciu NISPAce.

Priebeh samotnej konferencie bol štandardný (výročné konferencie NISPAce však týmto svojím štandardom ďaleko prekračujú drvivú väčšinu veľkých medzinárodných konferencií organizovaných na Slovensku) a kvalita príspevkov sa pohybovala od výborných až po príspevky, ktorých obsah by som označil ako ľahko spochybiteľný. Väčšina príspevkov však mala dobrú či dokonca veľmi dobrú kvalitu

a každý, kto si chcel niečo z tejto konferencie odnieť, mal možnosť.

18. výročná konferencia NISPAce určite splnila svoj účel. Odborníci nielen z Európy mali opäť výbornú príležitosť vzájomne si vymeniť svoje poznatky a skúsenosti v oblasti verejnej správy, verejnej politiky, verejného manažmentu, verejných financií a tak ďalej. V tomto kontexte nám ostáva veriť, že kvalita týchto konferencií nebude mať klesajúcu tendenciu, a že sa na nich oplatí zúčastniť bez ohľadu na miesto alebo čas ich konania.

Daniel Klimovský

Katedra regionálnych vied a manažmentu
Ekonomická fakulta TU v Košiciach

ROZHOVOR S PROF. PHDR. FRANTIŠKOM OCHRANOM, DRSC.

MGR. JURAJ MIŠINA ■ ■ ■

Prof. PhDr. František Ochrana, DrSc. je uznávaný odborník na tému financovania verejného sektora, výber spôsobu poskytovania verejných služieb, ich zadávanie a vyhodnocovanie. Týmto (ale aj iným) témam sa venuje v početných publikáciách. Prešiel zaujímavú a netradičnú cestu, ktorá ho zaviedla i na Slovensko, do Bratislavy. Okrem profesionálnych cieľov tu plnil i tie osobné a našiel si tu manželku. O svojej práci i koníčkoch rozpráva so zánietením a iskrou, čoho výsledkom je veľmi zaujímavý rozhovor.

JM: Pri pohľade na Váš životopis sa hneď vnučuje otázka, ako sa človek dostane od vojenskej školy k manažmentu, filozofii a verejnej politike.

FO: Promiňte, že začnu svoju odpoveď poněkud zesiť. Bude to kľúč k pochopeniu mé poněkud klikatého kariéry, ktorá je svéráznou, v uvozkách rečeno „prípadovou štúdiou“, že žiadny životný cieľ nemusí byť nedosažiteľný.

Pochádzim z maličkého moravskej vísky na rozmezí Drahanánskeho vrchoviny a Českomoravskej vysočiny. To je nádherná avšak chudobná oblasť. Moje rodiče pracovali v zemedelstve. Ako malý kluk si ešte pamätuji druhú vlnu kolektivizácie. Platy v zemedelstve boli opravdu opravdu žalostné. Maminka v tej dobe, bolo to na prelomu 50. a počátkem 60. let, vydělala za měsíc asi 300 Kčs. Z toho platu nás žilo šest, protože otec do domácnosti nepřispíval a prarodiče měli směšně malý důchod. A já již jako malý kluk jsem velmi toužil po vzdělání. Chtěl jsem být učitelem a v koutku duše jsem tajně snil bláhový sen, jaké by to bylo studovat na Karlově univerzitě. Nakonec, jak pohlédnete do mého životopisu se mně vše splnilo. Cesta k tomu ale byla dlouhá a místy trnitá. Stál jsem před svízelnou otázkou: Jak udělat, když chcete studovat a v domě nejsou peníze? Řešení jsem nakonec našel. To se psal rok 1968. V pololetí deváté třídy základní školy přišli z Ostravy dělat nábor do

hornictví. Náboráři se zaražovali, když uviděli moje vysvědčení a cítíce moji touhu po studiu, hned na mě spustili chacharským nářečím: „synku ty mužeš jít přímo studovat na baňského inženýra!“ To víte, mamince se to moc nelíbilo. Ostrava, černé město, doly. Už mě viděla v důlním závalu. Její bratr se totiž v Ostravě jako vojenský „černý baron“ z pobytu v dole psychicky zhroutil.

Vzápětí se zjeví náboráři ve vojenské uniformě a v paletě nabízených škol byla i chemická škola. K tomu musím podotknout, že chemie a fyzika byly jedněmi z mých nejoblíbenějších předmětů. Nastoupil jsem na chemickou školu do Bratislavy. Ještě dnes si pamätuji, když jsem jako vykulený středoškolač v uniformě kráčel po Vajnorské ulici, kousek od vaší fakulty. Za rok se ale škola přestěhovala a já mezitím při studiu střední školy objevil kouzlo filozofie. Jenže, když jste se „upsali“ vojákům, už jste se z vojny nedostali ani párem volů. Možná až po splnění dlouholetého závazku. Když jste chtěli studovat, tak jen vysokou vojenskou školu (akademii). Žádnou civilní univerzitu. Společenské vědy, a v rámci nich i filozofii, bylo možné studovat jen na bratislavské vojenské akademii. Měl jsem štěstí, že v roce 1973 jsem se vrátil do Bratislavy, kde jsem po vystudování akademie zůstal studovat vědeckou aspiranturu. To byla doba dnešního doktorského studia. Po jejím skončení jsem se stal učitelem filozofie.

Tím jsem zhruba odpověděl na vaši otázku ohledně toho, jak se člověk dostane od vojenské školy k filozofii. A teď mně zbývá ještě vysvětlit, jak jsem se dostal k managementu a k veřejné politice. Co se týká teorie mana-

gementu, ta byla vedle studia společenských věd rovněž součástí celkového studia. Tehdy se to nazývalo teorie řízení. Ve studijních programech jsme měli zařazenu i matematiku, statistiku, fyziku, teorii řízení a problematiku rozhodování, která byla zejména obsahem studia vojenské vědy, strategie, operačního umění a taktiky. Později jsem si teorii managementu rozšířil masterským studiem německo-české European Business School. Nu a co se týká veřejné politiky, k té jsem se dostal svým následným působením ve státní správě.

JM: V 90. letech ste niekoľko rokov pôsobili v exekutive aj v akademii súčasne. Aký bol presun vedomostí z výskumu do praxe v tej dobe a aký je podľa Vášho názoru teraz? V čom nastalo zlepšenie alebo zhoršenie?

FO: Ano, máte pravdu, pôsobil som nepretržite téměř 6 let v exekutive na postech analytického, koncepčního, projekčního a řídicího

pracovníka ve státní správě. V roce 1991 jsem na přímé vyžádání ministra odešel z Bratislavy na ekonomický úsek ministerstva obrany do Prahy. Tam začala moje nová kariéra, při níž jsem vystudoval ještě Karlovu univerzitu a již zmiňovanou německo-českou manažerskou školu. Začal jsem v praxi realizovat to, co lze nazvat „aplikovanou vědou“, protože přímo v podřízenosti ekonomického náměstka bylo vytvořeno pracoviště aplikovaného výzkumu. Generovali jsme nové ideje týkající se reformy řízení zdrojů. Pak mně ekonomický náměstek požádal, abych zaujal nový post, na němž budu přímo tvořit klíčovou rezortní dokumentaci v oblasti řízení zdrojů (rezortní nařízení, směrnice, metodiky apod.). Tak jsem si mohl v praxi přímo doslova ohmatat a vyzkoušet, zda to, co člověk vymyslí, se dá realizovat. Zde jsem si utvrdil snad všechny moje předchozí akademické úvahy o tom, proč je často takový propastný rozdíl mezi nabídkou teorie a poptávkou praxe. Já jsem vědecké výzkumy již v době svého předchozího akademického působení na škole nazýval „konzervy“. Prostě se něco vyvádalo a odložilo na polici tak, jako když odkládáme konzervu. A tam konzerva zůstala ležet, protože ji „spotřebitel“, tedy aktéři veřejné správy, neuměli otevřít, tedy použít, neboť neexistoval potřebný převodní můstek mezi „oblačnou“ (abstraktní) teorií a reálnou praxí. To se podstatně nezměnilo ani v současnosti. Vidím to i na současné realitě přímo kolem sebe. Praxe veřejné správy nepoptává naše výsledky, protože námi vyprodukovaná abstrakta neumí použít. To není proto, že by lidé v praxi veřejné správy byli hloupí (i takové tam najdete), ani proto že by byli leniví se učit nové věci (i tací tam jsou), ale prostě proto, že nadále trvá divergence mezi teorií a praxí. A tak věda a praxe veřejné správy jsou dva světy, které, zdá se mně, se sobě stále vzdalují, nebo když to řeknu milosrdněji, se k sobě jen velmi málo přibližují, žijí si svým vlastním životem. Je naivní si myslet, že když něco vyvádáme (v rovině základního a často i aplikovaného vý-

zkumu sociálních věd), že praxe veřejné správy to automaticky využije. Nevyužije, protože sama většinou neumí přetavit naše vědecká abstrakta do praktických postupů, metodik, směrnic a nařízení. K tomu současná exekutiva nemá disponibilitu. A ani - až na výjimky - takovou způsobnost za současných nezměněných podmínek mít nemůže. To se musí změnit. Nepomůže tomu zpracování dalších vizí, scénářů či jiných abstraktních úvah. Tím nechci říci, že bychom je neměli zpracovávat. Praxi můžeme jako akademičtí pracovníci (za současných podmínek) nejlépe pomoci tím, že ji pomůžeme přímo měnit. Ostatně to indikuje sama praxe veřejné správy. Poptává také své pracovníky jako experty, kteří přímo tvoří metodiky, koncepce, stanoviska, realizují odborná školení. Jenže to je extrémně náročné na čas, když působíte (podotýkám dobrovolně, mimo svoje pracovní povinnosti) každý týden na některém orgánu ústřední státní správy. Ještě abych byl zcela konkrétní na váš dotaz, co se zlepšilo či zhoršilo oproti minulosti. Změna je příliš pomalá. Navyklé způsoby se mění velmi ztěžka. Přesto vidím naději na zlepšení. Mohu to ukázat na osobní zkušenosti. V roce 1996 jsem z ministerstva odešel učit na Vysokou školu ekonomickou, kde jsem mimo jiné zavedl kursy připravující studenty na řešení praktických problémů veřejné správy. Těší mě, že po těchto absolventech je vysoká poptávka a mají v praxi veřejné správy vysoký kredit. Ti začínají věci měnit. To je naše naděje. Pravdou ovšem je, že někteří ale po půl roce znechuceně odejdou. Osobně vidím změnu ve veřejné správě jako problém spjatý s generační výměnou. A k tomu můžeme napomoci svým pedagogickým působením na škole. Protože nyní působím od roku 2007 na vědeckém pracovišti (Centru pro sociální a ekonomické strategie Fakulty sociálních věd KU), zpětně se mně jeví, že mnohem více se dá ve veřejné správě měnit z pozice vědecko-pedagogického pracovníka nežli čistě vědeckého pracovníka.

JM: Vo svojom výskume sa okrem iného venujete aj riadeniu vo verejnej správe. V čom vidíte prínosy a v čom naopak limity použitia manažerských metód vo verejnom sektore?

FO: Předně musím úvodem říci, že veškeré manažerské metody, které ve veřejném sektoru používáme, jsou metody pro podporu rozhodování. Nic více. Jejich přínosem je, že nám poskytnou dodatečnou informaci, kterou pak můžeme použít při svém rozhodování. V tom je jejich ohromná podpůrná síla. Nesmíme se však domnívat, že samotné manažerské metody za nás daný problém vyřeší. Nevyřeší. To je jedna z velikých iluzí některých řídicích ale i analytických pracovníků, s níž se mám možnost i nyní v praxi veřejné správy setkávat. Jsou to jen metody pro podporu rozhodování. V tom jsou jejich limity. Pak nastupuje manažerská způsobnost, tvořivost. Ale to už je jiný problém. Mimochodem, obdobnou iluzí trpí i někteří kolegové, kteří si myslí, že klíčová chyba všech problémů ve veřejné správě je jen v „osvětě“, neznalosti problému. Zdaleka to není jen epistemologický či informační problém.

JM: Ako by ste zhodnotili používanie manažerských metód českým verejným sektorom? Čo sa podarilo zrealizovať a čo je ešte podľa Vás potrebné zmeniť (z pohľadu manažmentu), aby bol český verejný sektor kvalitnejší?

FO: Za dobu uplynulých dvaceti let došlo nepochybně k pozitivním změnám, a to jak ke kvantitativním tak i ke kvalitativním. Odborný personál je lépe připraven. Zdá se mně však, že tato disponibilita a také ochota ke změnám je mnohem menší na vyšších postech. To mně téměř každodenně potvrzují i samotní pracovníci různých segmentů státní správy, když s nimi pracovně jako expert hovořím na jednotlivých ministerstvech. Problémem je, že je příliš „malá politická vůle“ měnit věci. Pro dokreslení vám řeknu výrok jednoho z „osvětěných“ vrcholových pracovníků (náměstků) jednoho rezortu. „Já bych to chtěl změnit. Ale

jak, když k tomu nedostanu politický mandát? Politické vedení mé strany říká: my to začneme měnit a konečné výsledky, smetanu, slízne v dalších volbách někdo jiný“. To není ojedinělý výrok! Chápete ten problém? Politický cyklus determinuje racionální chování politiků v tom, že jdou na jistotu. Neriskují. Proč také, když „odměnou“ za změny by jim bylo následně nezvolení. To že neexistuje konsensus v podstatných reformních věcech mezi politickými stranami a že politici za svými zády slyší hlas mediánového voliče – slovního liberála a praktického socialistu (podívejte se na výzkumy názorů našich občanů) - jim brání dělat razantní změny. Výsledkem je ztráta nás všech! Ostatně sledujte tento problém, zda se to v České republice změnilo za působení nově nastupující Nečasovy vlády. Myslím, že před obdobnými problémy stojí u vás i Radičová.

JM: Prof. Juraj Nemeč v rozhovore pre náš časopis (v čísle 4/2009) argumentuje, že nízka kvalita verejných služieb poskytovaných štátom do veľkej miery závisí od občanov, ktorí nie sú naučení požadovať za svoje dane kvalitnejšie služby. Súhlasíte? (citát: „Občan momentálne nie je schopný pochopiť, že štát má len jeho peniaze. Štát nemá žiadne vlastné peniaze. Štát musí za tie peniaze poskytovať kvalitné služby, občan má na ne právo a nemá sa o ne čo prosiť. Toto chýba. Občan je z hľadiska neoklasickej ekonomickej teórie a aj mnohých iných prúdov ekonomického myslenia rozhodujúcim faktorom. Pokiaľ si občan neuplatňuje svoje práva, tak nebudú realizované. A náš občan nevie o tom, že si ich má uplatňovať. Náš občan – príklad z bežného života – podpíše úverovú zmluvu a neprečíta si ani čo je tam malými písmenami napísané. Čiže nie je schopný si uplatňovať ani svoje majetkové práva, nieto ešte politické práva a ďalšie práva.“)

FO: S profesorem Nemečem se myslím shodnu na všech problémech, tento nevyjímaje. Snad jen doplnění, které souvisí s mojí předchozí odpovědí. Náš občan je stále zvyklý spolé-

hat na „paternalistický stát“. To je zde silně zakořeněné. Je to pro většinu občanů i velmi pohodlné říci, „státe, postarej se o mě“. Víte, krásně to řekl R. Dahrendorf. Politickou změnu učiníte za 6 měsíců. Ekonomickou změnu za 6 let a občanskou společnost vybudujete za 60 let. Takže kolik nám to ještě zbývá, aby to fungovalo (smích)? Pokud správně počítám, tak ještě dvě generace se s tím budou trápit a pak to bude O.K. (opět smích). Teď vážně. To je opravdu nutné změnit. Jen bych k odpovědi prof. Nemce dodal a zdůraznil, že je to komplexní problém související s tvorbou občanské společnosti. A je to spíše běh na dlouhou trať, na které bychom měli stále dělat alespoň inkrementální změny, když se nedaří provést radikální reformu.

JM: Z hlediska použití manažérských metod v čem by sa slovenský verejný sektor mohol inšpirovať českým a naopak, v čom by sa mohol český verejný sektor inšpirovať slovenským?

FO: Myslím, že se bojíme se stejnými problémy a stejně tak se můžeme inspirovat vzájemnými úspěchy. V době, kdy se rozpadla federace, jsem ještě působil ve státní správě. Do určité míry jste měli výhodu, že jste začali na „zelené louce“. Nezatažovaly vás žádné předsudky a „povinnosti“ zachovávat instituce, pracovní místa a kdoví co ještě. Mohu říci, že jste nás v některých oblastech, které jsem schopen odborně posoudit (například alokace zdrojů), v té době předběhli. Rychle jste se dokázali učit a to co bylo dobré, tvořivě převzít. Viděl jsem to počátkem 90. let při svých služebních cestách na vaše ministerstvo obrany, kde jsme vedli rozhovory k programovému rozpočtování. Měl jsem a mám radost, že jsem mohl bezúplatně pomoci vašemu ministerstvu financí a poskytnout mu svoji dokumentaci k problematice programového financování (viz materiál na rokování vlády Slovenské republiky číslo 3219/2001-41), o kterou v té době u nás neměl nikdo zájem. Nenáleží mně posuzovat současný stav u vás, ale zdá se mně,

pokud zůstanu u alokace zdrojů, že máte dosud podstatné rezervy právě v oblasti použití metod, sledujících hospodárnost, efektivnost a účelnost alokace veřejných zdrojů. Pokud se to nezmění, tak vše jen bude při monitorování výdajů „slohovým cvičením“. Ale i tak jste v této oblasti před námi. Alespoň se to snažíte měnit, i když to také „drhne“, jak vím například z osobních rozhovorů s prof. Nemcem. U nás doba zaspala. Zhruba před 15 lety jsme měli know-how, jak realizovat to, co se nyní v ČR nazývá cílově orientovaným rozpočtováním. Avšak onemocněli jsme spavou nemocí „Šípkové Růženky“. Začínáme se probouzet. Mám obavu, že spavý virus je silnější. Takže krátce řečeno. Inspirovat se vzájemně můžeme, jak z úspěchů tak i z chyb. Jen je škoda, že těch úspěchů není více. Snad se to změní, pokud tu bude „politická vůle“ a „politické zadání“ to měnit.

JM: Vaše publikácie prezrádzajú veľmi silný metodický a analytický prístup (až matematický). Myslíte si, že vo verejnom sektore sa pri riadení tieto racionálne metódy aplikujú alebo ide skôr o pomôcku v učebnom procese? Máte aj spätnú väzbu z praxe na Vaše metodické postupy, ktoré odporúčate?

FO: Začnu osobní epizodou. Svým studentům po celou dobu své kariéry zdůrazňuji. „Čím fundovaněji budete znát filozofii (zejména metodologii) a matematiku, tím lépe budete odborně a metodologicky připraveni řešit svízelné problémy a snadno přejdete z jedné oblasti vědy do druhé. Filozofie a matematika jsou nástroji na kypření půdy na roli vašeho vědění. Na tom, jak filozofie a matematikou zkultivujete tuto půdu, závisí, jak bohaté plody budete sklízet“. A že je to tak, svědčí i můj životní příběh. Nikdy jsem si jako filozof nemyslel, že přejdu do jiné vědní oblasti a budu se inaugurovat jako profesor financí. A teď se vrátím k odpovědi. Vámi zmiňované metody jsou silnými kultivačními nástroji ke všem podloženým racionálním úvahám o daném

problému. Studenti by měli jasně vědět, že jim nestačí, že to prostě „okecají“. Musí umět problém „zarámovat“ a pak navrhnout řešení. Postupovat tak, jak o tom píše, a v praxi také bezprostředně realizuje můj kolega Arnošt Veselý. A k řešení potřebujete použít nějakou racionální metodu, získat výsledek a umět jej interpretovat. To už je pak úplně o něčem jiném. Cítíte, jak můžeme kultivovat myšlení našich absolventů? Nu a co se týká praxe, zde je to evidentní, že bychom měli takové metody používat jako nástroje pro podporu rozhodování. Podívejte, v praxi bezprostředně působíme s lidmi, kteří mají vystudované různé obory - matematiku, techniku, přírodovědu. Každý specialista má svůj způsob myšlení. Vy s těmito lidmi v praxi komunikujete, děláte s nimi koncepční dokumenty, píšete společná stanoviska, vedete je v týmu. Jste v roli dirigenta či trenéra. Potřebujete znát noty. V našem případě jsou těmi notami adekvátní „vyjadřovací prostředky“. Když toto umíte, máte v takové týmové práci vyhráno. S techniky si nejlépe budete rozumět, když problém dáte do vývojových diagramů, matematici rozumí formalizované komunikaci, přírodovědci vám porozumí, když vaše slovní vyjádření (např. minimalizace, maximalizace) vyjádříte průběhem funkce. Takoví lidé pak sami za vámi přijdou a řeknou: „Tak teď tomu rozumím“. Když necháte vše jen „ve slohové“ formě, jsou to pro ně informace, které nemají pro ně hodnotu, protože je neoslovují, spíše se vám přímo či za

zády budou posmívat. Velmi dobře to znám z osobní praxe, jak „pohořeli“ lidé, kterých si jinak odborně vážím. Veřejná správa má na tuto naši akademickou bezzubost a bezmocnost různá slovní pojmenování, z nichž nejslušnější jsou názvy „plky a kecý“. Vámi zmiňovanou zpětnou vazbu z praxe mám. Působím permanentně i v praxi. V současné době například rozpracovávám metodiky pro ministerstvo pro místní rozvoj v oblasti zadávání a hodnocení veřejných zakázek, pro ministerstvo obrany cílově orientované rozpočtování, či připravuji metodické postupy a školení pro odbornou přípravu personálu Nejvyššího kontrolního úřadu v oblasti monitorování veřejných výda-

ju. Obracajú sa na mňa z praxe často o konzultácii a radu i naprosto neznámí ľudia a to práve v dôsledku priamej reakcie na moje publikácie. Já osobne som ke svojim produktom kritický. Samozrejme že vidím, že mnohé veci lze ďalej zdokonaľovať. Ale najlepšiu referenciu pro vás je, že tytéž inštitúcie a tí ľudia se na vás řadu let stále obracujú. Myslím, že by to asi nedělali, kdyby pro ně takové výstupy neměli význam. Oni totiž mají extrémně málo času na všechna řešení problémů. Ta operativa ve státní správě je údělně drtí na úkor koncepčnosti. Jsem rád, že jim mohu pomoci. Jen mám málo času, abych se vedle svého vědeckého působení na Centru pro sociální a ekonomické strategie FSV KU mohl této činnosti potřebně věnovat.

JM: Vo výskume ste veľmi aktívny. Aký je Váš systém práce? Čo by ste odporúčali študentom pri písaní seminárnych alebo záverečných prác? Na čo by si mali dávať pozor a čoho sa vyvarovať?

FO: Na tuto otázku se mně těžko odpovídá, protože nechci, aby něco vyznělo v tom smyslu, jak se ve slovenštině říká, „byť chválenkárom“. Ale když se mně na to ptáte, odpovím vám, jak to cítím. Základem je tvrdá, každodenní systematická práce. Ke špičkové práci potřebujete asi 10 procent talentu. Bez toho se z vás nestane Bolt, ani z nás nebudou bratři Hochschornerovi. Ostatní, a vidíte že je to podstatná část, je píle a systematická práce. Bez té na vrchol nedosáhnete. Teď prosím, probuďte se, že jsem se zařadil na nějaký vrchol vědy! To v žádném případě. Jen tím myslím osobní vrchol, kam jsem mohl se svými danými dispozicemi a možnostmi dosáhnout. Každý máme svoje limity. Co mohu poradit studentům? Především zmíněnou pravidelnost a systematickosti práce. To znamená každodenní studium. Zdaleka ne (jen) toho, co po vás bezprostředně chce škola. Chce to širší záběr a zároveň hlubší detail. Při psaní nebyť nikdy povrchním. Nikdy to prostě „neodfláknout“. Nejde o to, že si řeknete, „však on mně stejně ten zápočet dá“. Svým

studentům v této souvislosti říkávám. „Jestli mně někde něco na internetu opišete a já to nepoznám, mně sice podvedete, ale sebe sami ošidíte a potrestáte. Ponesete si to jako styl práce do svého života“. A k tomu dodávám. „Mnozí z vás budou v budoucnu politiky“. A když se pousmějí, tak jim vyjmenuji celou plejádu politiků, kteří jsou absolventi školy či fakulty. A dodám: „Chcete být jako naši někteří politici? Líbí se vám, jak se chovají?“ Zdá se, že to zabírá. Studentům bych chtěl vzkázat, že cílevědomá a usilovná práce vede k výsledkům. A také bych doporučoval být silně kritickým ke své práci. To je dosti dáno osobnostně, ale myslím, že i to se dá naučit. Věda je svojí podstatou kritická. I my bychom měli být ke svým výplodům kritičtí. Měli bychom při psaní svých prací stále pochybovat. Doktorandům, jimž řadu let přednáším předmět „Filozofie a metodologie věd“ zdůrazňuji: „Stále pochybujte. Jen o jednom nesmíte pochybovat, a to, že napíšete špičkovou práci“. To je moje poselství studentům. A my jako pedagogové, kteří učí předměty spjaté s praxí, bychom měli mít praxi přímo „ohmatanou“ a učit je vedle nezbytné teorie i na praktických případech. Zde vidím z naší (pedagogické) strany rezervy.

JM: Ak si nájdete vo svojom programe voľný čas, ako ho najradšej trávite?

FO: K mým koníčkům od mládí patří sport. V Bratislavě jsem se věnoval výkonnostně triatlonu. Teď mně z něho „zbylo“ jen kolo a zejména plavání. Sport, pokud se mu člověk může věnovat, vřele doporučuji. Tam máte možnost si sáhnout „na dno“. Je to o vůli, sebezpřekonávání, výdrž. Přesně tak je to i ve studiu, vědě, v životě. A když k tomu nakombinujete kolektivní sportovní činnosti, z nichž jsem se v Bratislavě věnoval turistice a štafetovým dálkovým běhům, připraví a prověří vás to k týmové práci. V horách poznáte, koho byste si vzal „aj do koča aj do voza“. Mám rád folklor všeho druhu. Jsem členem Slovákého krúžku v Praze a chodského kroužku Prohlavci

v Praze. V době, kdy jsem bydlel v Bratislavě, „cvičil“ jsem zpěv i v bratislavských pivnicích při výborném račianském a pezinském vínečku (smích). K mým, v této době spíše „odkládaným koníčkům“, patří psaní prózy a útvaru, který nazývám lyrickou povídkou. Napsal jsem knížечku pověstí ze své rodné obce a okolí. Myslím, že není daleko doba, kdy se budu moci tomuto koníčku pro potěchu sobě a svých blízkých více věnovat. A pak také se

znovu vrátit k filozofii. Ta se mně dnes s ohledem na změnu pracovní role stala koníčkem. Závěrem bych vám chtěl poděkovat za možnost pohovořit si s vámi a s vašimi čtenáři. Myslím to zcela neformálně. S Bratislavou mě spojují nejhezčí vzpomínky mého života. Našel jsem si zde svoji manželku a dvě desetiletí jsme zde žili nejhezčí období našeho života. Proto se do Bratislavy vždy rád vracím. Mám zde celou rodinu z manželčiny strany a nejbližší přátele.

KATEDRA VEŘEJNÝCH FINANČÍ FAKULTY FINANCIÍ A ÚČETNICTVÍ VYSOKÉ ŠKOLY EKONOMICKÉ V PRAHE

MGR. ALEXANDRA POLÁKOVÁ-SUCHALOVÁ ■ ■ ■

V tomto vydání PPN vám ponúkame rozhovor s významným českým profesorem PhDr. Františkom Ochranom, DrSc., ktorý pôsobí na Katedre verejných financií Fakulty financií a účtництва Vysoké školy ekonomické v Prahe. Aby sme boli tematicky jednotní, rozhodli sme sa priblížiť vám aj domáce pracovisko našej osobnosti, ktorú vám v tomto čísle predstavujeme.

Katedra veřejných financí je druhou najväčšou katedrou spomenutej Fakulty financií a účtництва Vysoké školy ekonomické v Prahe. Vznikla v roku 1990 spojením časti Katedry financií a úveru a Katedry veřejné ekonomiky. V súčasnosti predstavuje dôležité akademické pracovisko fakulty, ktoré svojim zameraním pokrýva najširšiu problematiku verejných financií a neprívátnej ekonomiky.

Katedra je zameraná na relatívne široký okruh tém s makro i mikroekonomickými aspektmi. Okrem účasti na celoškolsky povinnom kurze Finanční teorie, inštitúcie a trhy sa zaoberá profilovými ekonomikami v rámci verejného sektora, problematikou verejných zákaziek a programového financovania, a tiež daňovou teóriou, politikou, zdaňovaním a daňovým právom.

Katedra veřejných financí poskytuje vzdelávanie na bakalárskej aj magisterskej úrovni študijných programov a pravidelne otvára aj dve vedľajšie špecializácie, a to Daně v podnikání a Management veřejné podpory projektů. Tiež garantuje bakalársky a nadväzujúci magisterský program Zdanění a daňová politika. Podieľa sa na výučbe v rámci doktorandských študijných programov.

Okrem pedagogickej činnosti sa kolektív Katedry veřejných financí venuje aj publikačnej a výskumnej činnosti a organizovaniu každoročnej odbornej konferencie „Teoretické a praktické aspekty veřejných financí“.

Alexandra Poláková-Suchalová
(spracované podľa informácií na oficiálnej stránke Katedry veřejných financí)

■ PUBLIC POLICY NEWS

Public Policy News je štvrtoročník vydávaný Ústavom verejnej politiky a ekonómie FSEV UK.

Ročník: 5, číslo: 2/2010

ISSN: 1337-7868

Ak chcete PPN dostávať emailom, napíšte nám na publicpolicynews@gmail.com a budeme vám ho pravidelne posielať.

Elektronickú verziu si môžete stiahnuť na <http://www.fses.uniba.sk/>

■ REDAKČNÁ RADA

Predsedníčka:

Mgr. Alexandra Poláková-Suchalová

Členovia:

prof. PhDr. Ľudmila Malíková, PhD.

doc. Katarína Staroňová, PhD.

Mag. Phil. Karol Decsi

Mgr. Juraj Mišina

Mgr. Zuzana Očenášová, M.A.

Mgr. Darina Ondrušová

Mgr. Miroslava Pagáčová

Mgr. Ivan Rončák

■ GRAFICKÁ ÚPRAVA

Mgr. Juraj Mišina

■ REDAKCIA

Ústav verejnej politiky FSEV UK

Odbojárov 10/a, P. O. Box 129

820 05 Bratislava 25

publicpolicynews@gmail.com

Tel.: 02/501 17 660

■ KONTAKTY NA AUTOROV

doc. Emília Sičáková-Beblavá, PhD.

ema@transparency.sk

PhDr. Daniel Klimovský, PhD.

daniel.klimovsky@tuke.sk

Mgr. Juraj Mišina

misina@fses.uniba.sk

Mgr. Zuzana Očenášová

zuzana.ocenasova@gmail.com

Mgr. Darina Ondrušová

ondrusova@fses.uniba.sk

Mgr. Alexandra Poláková-Suchalová

suchalova@fses.uniba.sk

■ SOCIÁLNE SIETE

Nájdete nás na Facebooku: <http://www.facebook.com/uvpfsevuk> a máme aj svoj Google profil: <http://www.google.com/profiles/publicpolicynews>

